

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

"อालย — ความติดข้อง, ความอาลัย, ไม่พร้อมที่จะจาก"

อาลย เป็นภาษาบาลีอ่านว่า อา - ละ - ยะ เขียนเป็นไทยได้ว่า อาลัย มีความหมายหลายอย่าง ไม่ว่าจะเป็น ความติดข้อง และ ที่ตั้งแห่งความติดข้อง หรือ วัตถุทาง เป็นการแสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรม ทั้งความติดข้องและสิ่งที่โลภะติดข้องด้วย

ข้อความจากสารัตถปกาสินี อรรถกถา สังยุตตนิกาย สคาถวรรค อายาจนสูตร แสดงความจริงของความอาลัยและที่ตั้งของความอาลัย ด้วยข้ออุปมาดังนี้ว่า

“เหมือนอย่างว่า พระราชาเสด็จประพาสพระราชอุทยานที่สมบุรณ์ด้วยต้นไม้มีดอกผลเต็มไปหมดเป็นต้น ซึ่งเขาจัดไว้อย่างดี ย่อมทรงยินดี คือทรงเบิกบานรื่นเริงบันเทิงพระทัยด้วยสมบัตินั้น มิได้ทรงเบื่อ แม้เวลาเย็นก็ไม่ประสงค์จะเสด็จออก จนใดสัตว์ทั้งหลายย่อมยินดี คือ เบิกบาน ไม่เบื่ออยู่ในสังสารวัฏฏ์ ด้วยอาลัย คือ กาม (สิ่งที่เป็นที่ติดข้อง) และ อาลัย คือ ตัณหาทั้งหลาย เหล่านั้น ฉะนั้น”.

ธรรมเป็นสิ่งที่มีความจริง ๆ สิ่งที่มีความจริง ๆ เป็นสิ่งที่ใคร ๆ ก็เปลี่ยนแปลงลักษณะของสิ่งนั้นไม่ได้ เป็นจริงอย่างไร ก็เป็นจริงอย่างนั้น คำแต่ละคำที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงเป็นคำจริง เป็นคำอนุเคราะห์เกื้อกูลให้มีความเข้าใจอย่างถูกต้องตรงตามความเป็นจริงของธรรมว่า เป็นสิ่งที่มีความจริงที่เกิดขึ้นเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่มีอะไรเหลือเลย สิ่งที่เกิดขึ้นแล้วดับไป ไม่กลับมาอีกเลย แม้แต่คำว่า อาลัย ก็มีความหมายอย่างลึกซึ้ง และกล่าวถึงสิ่งที่มีความจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน นั่นก็คือ ความติดข้อง ติดแน่น ไม่พร้อมที่จะจากสิ่งนั้นไปเลย จึงกล่าวได้ว่าชีวิตประจำวันยากที่จะพ้นจากโลภะ มากไปด้วยโลภะ แต่ยังไม่รู้ว่าเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยจนกว่าจะได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมให้เข้าใจจริง ๆ และเมื่อกล่าวถึงโลภะแล้วก็ต้องกล่าวถึงสิ่งที่โลภะติดข้องด้วย เพราะฉะนั้นแล้วเมื่อกล่าวถึงอาลัย จึงหมายถึงทั้งความติดข้องยินดีพอใจซึ่งเป็นกิเลสอกุศลธรรมประการหนึ่ง คือ โลภะหรือตัณหา และสิ่งที่โลภะติดข้องด้วย ที่พอจะเข้าใจได้ ก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สิ่งที่กระทบสัมผัสกาย) และโดยละเอียดกว่านั้นคือ สิ่งใดก็ตามที่โลภะติดข้องได้ สิ่งนั้นก็เป็นอย่างอาลัยด้วย

ชีวิตประจำวันยังมีเยื่อใย ยังไม่สละ ยังติดข้องอยู่ แล้วสิ่งที่เป็นที่ติดข้องเป็นประจำก็คือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ซึ่งเป็นวิภูฏะ (ธรรมที่เกิดขึ้นเป็นไปอย่างไม่ขาดสาย) คือ เป็นชีวิตจริง ๆ ทุกวัน วิภูฏะของเราก็ไม่พ้นจากความยินดีพอใจในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะเลย ซึ่งแท้ที่จริงแล้ว ก็เป็นความติดข้องยินดีพอใจในสิ่งที่ไม่มีอะไรเลย เพราะล้วนแล้วแต่เป็นสิ่งที่เกิดเพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่มีอะไรเหลือเลยจริง ๆ

ตราบใดที่ยังไม่มีปัญญาถึงขั้นที่จะดับความยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ได้อย่างเด็ดขาด บรรลุถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล ความยินดีพอใจในสิ่งเหล่านี้ย่อมเกิดขึ้นมีเป็นธรรมดาเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจบังคับบัญชาของใครทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าปกติในชีวิตประจำวันของบุคคลผู้ที่ยังมีกิเลสอยู่นั้น อกุศลจิตย่อมเกิดมากกว่ากุศลจิต แต่คนส่วนมากมักจะไม่ว่าว่ามีอกุศลจิตเกิดมากกว่า, อกุศลเกิดขึ้นตามการสะสมของจิตในอดีตที่ได้สะสมกิเลสมาอย่างมากมายนับชาติไม่ถ้วน โดยเฉพาะโลภะ ซึ่งเป็นความติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย ซึ่งเป็นอาลัย (ที่ตั้งของโลภะ) ในชีวิตประจำวันโลภะย่อมสะสมมากขึ้นทุกครั้งที่โลภมูลจิต (จิตที่มีโลภะเป็นมูล) เกิด เมื่อมีเหตุมีปัจจัยโลภะก็เกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ เมื่อสะสมมีกำลังมากขึ้นย่อมเป็นเหตุให้กระทำอกุศลกรรมประการต่างๆ เบียดเบียนผู้อื่นให้เดือดร้อน ซึ่งในขณะที่ทำอกุศลกรรมนั้น ตนเองย่อมเดือดร้อนก่อน เพราะขณะนั้นได้สะสมอกุศล สะสมกิเลสอันเป็นเครื่องแผดเผาจิตใจให้เร่าร้อน และเมื่ออกุศลกรรมที่ได้กระทำแล้วถึงคราวให้ผล ก็ทำให้ตนเองประสบกับความทุกข์ความเดือดร้อน ได้รับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนาไม่น่าใคร่ไม่น่าพอใจ กล่าวได้ว่าเดือดร้อนทั้งในขณะที่ทำและในขณะที่ให้ผล เนื่องจากว่าอกุศลกรรมให้ผลเป็นทุกข์เท่านั้น จะให้ผลเป็นสุขไม่ได้เลย นี่คือความเป็นจริง ซึ่งถ้าไม่ได้ฟังพระธรรม ไม่มีทางที่จะมีความเข้าใจอย่างถูกต้องได้เลย

ความติดข้องยินดีพอใจ ติดแน่นในสิ่งต่างๆ บ่อยๆ เนื้อๆ เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวัน หน้าที่ของโลภะซึ่งเป็นความอาลัยนั้น คือ ไม่ปล่อย ไม่สละ ไม่พร้อมที่จะจากสิ่งนั้น และขัดขวางไม่ให้กุศลธรรมเกิดขึ้น สิ่งที่เป็นที่ตั้งให้โลภะติดข้อง ก็ไม่พ้นไปจากสภาพธรรมที่มีจริงในชีวิตประจำวัน พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงว่า ที่ตั้งแห่งความติดข้องยินดีพอใจก็คือ สภาพธรรมที่เกิดดับที่เป็นวัฏฏะทั้งสิ้น ไม่ว่าจะกล่าวถึงสภาพธรรมนั้นโดยนัยใดก็ตาม ซึ่งก็ไม่พ้นไปจากนามธรรมและรูปธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ความติดข้องยินดีพอใจซึ่งเป็นความอาลัย เกิดขึ้นเป็นไปในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ แต่สิ่งที่น่าอัศจรรย์ คือ แม้ว่าจะมีโลภะ มีความติดข้องต้องการ แต่สะสมศรัทธา สะสมเหตุที่ดีมาตั้งแต่ปางก่อน ที่จะเป็เหตุทำให้เป็นผู้เห็นประโยชน์ของพระธรรม จึงมีการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญา ขัดเกลากิเลสของตนเอง ขณะใดก็ตามที่มีการฟังพระธรรม ซึ่งเป็นทางออกจากความติดข้องในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโผฏฐัพพะ แสดงว่าผู้นั้นมีความสนใจ เห็นประโยชน์ของพระธรรม เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึงธรรมตามความเป็นจริง นี่คื สิ่งที่น่าอัศจรรย์อย่างแท้จริง

การถึงความน่าอัศจรรย์ดังกล่าวนี้ได้ ก็ต้องได้ฟังได้ศึกษาพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เพราะพระธรรมทั้งหมดที่พระองค์ทรงแสดง เป็นไปเพื่อละความอาลัย กล่าวคือ เพื่อละความติดข้องยินดีพอใจจนหมดสิ้น ไม่ต้องมีการเกิดอีกในภพใหม่ ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏฏ์อีก ถึงความเป็นผู้สิ้นทุกข์โดยประการทั้งปวง ซึ่งก็จะต้องเริ่มที่การฟังพระธรรมด้วยความเคารพไม่ประมาทในคำแต่ละคำที่เป็นวาจาสาส์จะ ค่อยๆ สะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกไปที่ละเล็กทีละน้อย

ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน เพราะขณะที่ประเสริฐที่สุดของการได้เกิดมา
เป็นบุคคลนี้ คือ ได้เข้าใจพระธรรม.

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖]